

Posudek školitelky na diplomovou práci Bc. Kateřiny HÁLOVÉ

La présence cachée de Romain Gary dans l'œuvre d'Émile Ajar

V září 2015 Kateřina Hálová na Ústavu románských studií obhájila bakalářskou práci nazvanou *Personnages du narrateur enfant dans La vie devant soi et Monsieur Ibrahim et les Fleurs du Coran*. Dílo Romaina Garyho a specificky postava (dětského) vypravěče už tudíž byly předmětem studentčiny analýzy. Pro účely své práce diplomové Kateřina Hálová citelně rozšířila vybraný korpus a zaměřila se tentokrát na problematiku autobiografie, autofikce, hru s pseudonymy a četné mystifikace čtenářů i odborné veřejnosti, v nichž byl Romain Gary mistrem.

V úvodní teoretické kapitole autorka stručně nastiňuje (post)strukturalistické definice pojmů autor, poetika, mystifikace, pseudonym, dvojník a autofikce. Následuje srovnání „životů“ Romaina Garyho a jeho fiktivního dvojníka Émila Ajara. Stěžejní částí diplomové práce jsou pak komparované analýzy čtyř děl uveřejněných pod spisovatelovým „oficiálním“ jménem a příjmením Romain Gary (ve skutečnosti už samozřejmě jde o pseudonymy): *Tulipe*; *La Danse de Gengis Cohn*; *Au-delà de cette limite votre ticket n'est plus valable* a *Clair de femme* se všemi čtyřmi romány podepsanými pseudonymem Émile Ajar: *Gros-Câlin*; *La Vie devant soi*; *Pseudo* a *L'Angoisse du roi Salomon*. V závěru své studie pak Kateřina Hálová zobecňuje získané poznatky a snaží se odpovědět na otázku, zda „se pozorný čtenář skutečně musel dovtípit, kdo psal Ajarovy romány“, jak Gary poněkud sebevědomě tvrdí ve své závěti.

Autorka ve své diplomové práci přesvědčivě dokládá, jak se Garyho tvůrčí záměr i autorská póza postupně měnily. Zpočátku měl pseudonym Émile Ajar poskytnout svého nositeli vyšší míru svobody a vyvázat ho z apriorních soudů francouzské literární kritiky. Jenomže sebestředný mythoman a megaloman Gary tuto hru s falešnými identitami postupem času přestával psychicky i logisticky zvládat, a začal tak ničit sebe sama i ty, které do své fikce zapletl (synovec Paul Pavlowitch). I když analýza Kateřiny Hálové odhaluje celou řadu podobností mezi texty formálně podepsanými Gary a Ajar (typ vypravěče, zvláštní časoprostorové vakuum příběhů, obecně humanistická orientace děl, hry s jazykem a čtenářovou pozorností, obsesivně se vracející témata a traumata), souhlasím s ní, že identifikovat Ajara jako Garyho by v dané době mohl jen čtenář dokonale pohroužený do autorova fikčního světa a bezvýhradně přijímající jeho osobní mytologii. Z pohledu zvnějšku by dílo bylo možné částečně připsat Camusovi, Gidovi i dalším autorům, což dobová kritika ostatně činila.

Na předložené diplomové práci si nejvíce cením důkladně prostudovaného korpusu, jasně formulované badatelské hypotézy a poctivé práce s texty. Výsledný dojem drobně srážely jen dva faktory: nedokonalosti autorčiny francouzštiny (studii jsem podrobně četla a formálně opravovala několikrát) a občasné sklony k nadměrné popisnosti a repetitivnosti, které se projevují zejména v analytických pasážích.

Naopak přehodnocení strukturalistické metodologie, k němuž autorka na konci textu dochází, bych nevnímala jako slabinu. Rámec, z něhož Kateřina Hálová původně vychází, přece zdaleka není jen strukturalistický. Foucaultovy a Barthesovy texty, které v úvodu cituje, už jsou post-strukturalistické a pojem „autofikce“ už do strukturalismu nepatří de facto vůbec. Z použité sekundární literatury mi ostatně jako nejpříhodnější připadá Jeandillouova definice „heteronymu“, tedy situace, kdy spisovatel podepisuje příslušný román fiktivním jménem, k němuž se pomocí fiktivního životopisu a rukopisů snaží dotvořit cizí fiktivní identitu. Ajar je vlastně takovým heteronymem, který se bohužel postupně „zvrtil v allonym“ (tedy snahu připisovat dílo jiné reálně existující osobě) a začal pohlcovat původního autora (viz zoufalá snaha „psát jako Pavlowitch“ a následná roztržka mezi oběma muži). Právě kolísání mezi heteronymem, allonymem a zároveň marná snaha být jasnozřivým čtenářem rozpoznán jako genettovský „onymone“ (tedy text podepsaný jménem Gary) představuje základní dynamiku autorova myšlení a bohužel i nepřekonatelný paradox, ze kterého Gary nedokázal najít východ.

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě a teprve podle jejího průběhu se přikloním k hodnocení „výborně“, nebo „velmi dobře“.

V Praze dne 25. 8. 2019

doc. PhDr. Eva Voldřichová Beránková, Ph.D.